
PHYS-C0240 Materiaalifysiikka (osatentti ja kokotentti) / Tfy-0.3233 Materiaalifysiikka I tentti 25.5.2016

Merkitse selvästi tenttipaperisi ensimmäiselle sivulle, haluatko suorittaa kurssin pelkästään tämän tentin perusteella (100% arvosanasta) vai osatenttinä (40% arvosanasta). Jälkimmäisessä tapauksessa kevään 2016 kurssin harjoitus- ja kotitehtävät pisteet lasketaan yhteen tenttipisteiden kanssa arvosanan määrittämiseksi kevään kurssin pisterajojen mukaisesti.

Ylioppilaskirjoituksissa hyväksyty laskin on sallittu, taulukkokirjat eivät ole sallittuja.

Perustele kaikki vastauksesi selkeästi!

Tehtävä 1. (16 p)

- a. Ionikiteen potentiaalille voidaan käyttää mallia

$$u(r) = -\frac{\alpha e^2}{4\pi\epsilon_0 r} + \frac{C}{r^m}.$$

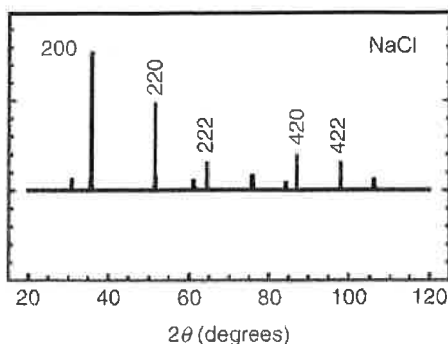
Mikä on mallin fysikaalinen perusta? Mitä eri termit tarkoittavat? (2 p)

- b. Miten van der Waals -sidos syntyy? Miten se käyttäytyy etäisyyden funktiona? (2p)
- c. Metallien yleisiä rakenteita ovat fcc ja bcc. Selitä, miksi näitä erilaisia rakenteita esiintyy? (2p)
- d. Selitä lyhyesti mikä on parijakaumafunktio (pair distribution function) ja mitä sen avulla voidaan päätellä materiaalin atomiskaalan rakenteesta. (2p)
- e. Luonnosteletyypillinen kiteisen aineen lämmönjohtavuus κ_{th} lämpötilan funktiona. Merkitse käyrään lämmönjohtavuuden skaalaus lämpötilan mukaan, $\kappa_{th} \propto T^\alpha$, hyvin matalissa ja korkeissa lämpötiloissa. Lopuksi selitä lyhyesti näiden kahden eri skaalautuvuuseksponentin fysikaalinen alkuperä. (4p)
- f. Millaisia kiinteitä aineita voidaan kuvata vapaiden elektronien mallilla? Mitä suureita ja ilmiötä voidaan tällöin selittää? (2p)
- g. Tarkastellaan elektronitiloja yksidimensioisessa atomiketjussa, jossa x-akselilla olevien atomien välimatka (hilavakio) on a . Aaltofunktio on vetyatomin $1s$ -tilan kaltainen jokaisen ytimen ympärillä. Hahmottele Blochin teoreeman perusteella elektronin Blochin aaltofunktion pääpiirteet x-akselilla, kun vyöindeksi $n=1$ ja tilan aaltovektori $K_x = 0$ tai π/a . Perustele hahmotteluasi kaavojen avulla. (2p)

Tehtävä 2. (6p)

Debyen malli kiinteän materiaalin ominaislämmölle.

- a) Luonnosteletyyleinen kuvaaja kiinteän materiaalin ominaislämmölle lämpötilan funktiona. (1p)
- b) Selitä lyhyesti Debyen mallin oletukset ja perustelut niille. (2p)
- c) Debyen malli sisältää yhden materiaalispesifin parametrin. Mikä tämä on ja miten se voidaan määrittää eri materiaaleille? (1p)
- d) Selitä Debyen mallin toimivuus materiaalin ominaislämmön kuvaamisessa lämpötilan funktiona. Millä lämpötila-alueilla malli toimii erityisen hyvin, millä taas ei? Mistä tämä johtuu? (2p)

Kuva 1: NaCl pulverinäytemittauksen diffraktiospektri.

Tehtävä 3. (6p)

- Kuvaile NaCl-kiteen rakennetta piirroksen avulla (vihje: koordinaatioluku on kuusi). (1p)
- Kuvataan NaCl-kidehilaa yksinkertaisena kuutiollisena (SC) hilana. Kuinka monta atomia on tällöin kannassa, ja mitkä ovat niiden paikkavektorit SC-hilan alkeisvektoreiden avulla lausuttuna? (Aseta Cl-atomi origoon) (2p)
- Laske edellisessä kohdassa määrittämäsi kannan muototekijä yksinkertaisen kuutiollisen kiteen Millerin indekseille (hkl). Oleta, että Na-atomin muototekijä on häviävän pieni, eikä sitä tarvitse ottaa huomioon kannan muototekijää laskettaessa. (2p)
- Selitä tuloksesi avulla Kuvan 1 pulverinäytemittauksen diffraktiospektriä. Onko Na-atomin muototekijän häviäminen hyvä approksimaatio? (1p)

Tehtävä 4.(4p)

Piirrä alumiinin ($Z = 13$; $[\text{Ne}]3s^23p^1$) ja kuparin ($Z = 29$; $[\text{Ar}]3d^{10}4s^1$) karkeat vyörakenteet ja tilatiheydet. Merkitse kuviisi miehityt elektronitilat sekä Fermi-energioiden paikat. Kun piirrät karkeita/luonnosteltuja kuvia, kiinnitä erityistä huomiota siihen, mitkä yksityiskohdat ovat mielestäsi oleellisia! (4p)

Tehtävä 5. (8p)

Vieressä on kahden kiteisen materiaalin fononien dispersiorelaatiot $[100]$ -suunnassa. Kummankin materiaalin rakenne on kuutiollinen ja $[100]$ -suunnassa värähtelevien tasojen välinen etäisyys on noin $2 \text{ \AA}$.

- Mitä voit sanoa materiaalien rakenteesta dispersiorelaatioiden perusteella? (2p)
- Tulkitse dispersiorelaatioiden kuvaajista osat $v < 7 \text{ THz}$ ja $v > 7 \text{ THz}$. Minkä tyyppistä kiteen ionien värähtelyä ne vastaavat? Mitä voit sanoa ionien värähtelyn polarisaatioista? (2p)
- Arvioi materiaalien äänennopeus tässä kidesuunnassa. (2p)
- Piirrä (karkeasti) tämän kidesuunnan värähtelyjen kontribuutio kummankin materiaalin fononiseen tilatiheyteen $g(\omega)$. (2p)

